

Uchwała Nr XVII/303/20
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 30 czerwca 2020 r.

w sprawie przyjęcia „Sprawozdania z realizacji w latach 2018-2019 Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2016-2019”.

Na podstawie § 35 ust.3 lit.a Regulaminu Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjętego w dniu 4 lutego 1999 r. uchwałą Nr III/21/99 (ze zm.) w związku z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2020 r. poz. 282) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Sprawozdanie z realizacji w latach 2018-2019 Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2016-2019” stanowiące załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Sejmiku Województwa
Warmińsko – Mazurskiego

Bernadeta Hordejuk

Załącznik nr 1
do Uchwały nr XVII/303/20
Sejmiku
Województwa
Warmińsko-
Mazurskiego
z dnia 30.06.2020 r.

**Sprawozdanie z realizacji w latach 2018 - 2019
Programu Opieki nad Zabytkami
Województwa Warmińsko-Mazurskiego
na lata 2016 - 2019**

Spis treści

Wstęp.....	3
I. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA OPIEKI NAD ZABYTKAMI	3
1. Finansowanie opieki nad zabytkami przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego	4
2. Współpraca Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi.....	17
3. Zadania realizowane przez samorządowe instytucje kultury i jednostki budżetowe Województwa Warmińsko-Mazurskiego.....	18
4. Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Konserwator Zabytków	22
II. DZIAŁANIA PROMOCYJNE I EDUKACYJNE PODEJMOWANE NA RZECZ OCHRONY ZABYTKÓW I ZACHOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	25

Wstęp

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 282) dalej *ustawa*, obliguje m. in. zarząd województwa do sporządzenia na okres 4 lat wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami. Realizując zapisy ustawy Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego sporządził Program Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2016-2019, dalej *Program*, który został przyjęty Uchwałą Nr XVIII/426/16 z dnia 28 czerwca 2016 r. przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami zarząd województwa sporządza, co 2 lata, sprawozdanie które przedstawia sejmikowi województwa. Niniejsze sprawozdanie jest drugim sprawozdaniem podsumowującym działania Programu na lata 2016-2019 i obejmuje lata 2018-2019 r. (dane zostały zebrane za okres od października 2018 r. do grudnia 2019 r.). Monitoring realizacji Programu został przeprowadzony przez Departament Kultury i Edukacji przy współpracy departamentów, biur Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, jednostek organizacyjnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego, instytucji kultury prowadzonych przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, którzy podejmowali inicjatywy w okresie od października 2018 r. do grudnia 2019 r. na rzecz opieki nad zabytkami.

I. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zasady finansowania opieki nad zabytkami reguluje rozdział 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zgodnie z ustawą „osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku”. Ustawa odróżnia zatem ochronę zabytków, która ma być sprawowana przez organy państwowe i opiekę nad zabytkami, sprawowaną przez właścicieli i użytkowników zabytków.

Prace przy zabytku będącym w posiadaniu jednostek organizacyjnych zaliczanych do sektora finansów publicznych są finansowane ze środków przyznanych odpowiednio przez dysponentów części budżetu, bądź jednostki samorządu terytorialnego, którym podlegają te jednostki. Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna będąca właścicielem zabytku wpisanego do rejestru może ubiegać się o udzielenie dotacji z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku. Dotacje takie mogą być udzielane przez ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego ze środków finansowych z części budżetu państwa lub przez wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda. Dotacje na ww. prace przy zabytku wpisanym do rejestru mogą być również udzielane przez organ stanowiący gminy, powiatu lub województwa na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Główne źródła dofinansowania projektów związanych z pracami przy zabytkach oraz projektów bezpośrednio związanych z ochroną dziedzictwa w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2018-2019:

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Konserwator Zabytków;
- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego;
- Samorządy gminne i powiaty województwa warmińsko-mazurskiego;
- Programy Unii Europejskiej.

1. Finansowanie opieki nad zabytkami przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyznaje dotacje na podstawie Uchwały Nr XLIV/847/10 z dnia 26 października 2010 r. w sprawie zasad udzielania dotacji z budżetu samorządu województwa na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru na podstawie której w 2018-2019 r. zostały udzielone dotacje. Dotacje przyznawane na ochronę zabytków w województwie warmińsko-mazurskim w sprawozdawczych latach, stanowią kwotę 1 075 000 zł.

Nakłady finansowe poniesione na zadania z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przez Samorząd Województwa w 2018 i 2019 roku przedstawiają się następująco:

Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego w budżecie województwa warmińsko-mazurskiego na zadania z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w 2018 r. przeznaczył 400 000 zł (Dział 921 Rozdziale 92120 Paragrafie 2720). W ramach otwartego konkursu ofert na wykonywanie zadań publicznych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wpłynęło 35 ofert. Uchwałą nr XXXVII/794/18 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 24 kwietnia 2018 r. dofinansowanie otrzymały 22 podmioty na łączną kwotę 400 000 zł.

W budżecie Województwa Warmińsko-Mazurskiego na 2019 r. na zadania z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przeznaczono 400 000 zł. W ramach otwartego konkursu ofert na wykonywanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych oraz dokumentacji przy zabytku wpisanym do rejestru, usytuowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, wpłynęło 56 ofert. Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą nr VI/118/19 z dnia 30 kwietnia 2019 r. dokonał wyboru ofert i udzielił dotacji na realizację 28 zadań na łączną kwotę 400 000 zł.

Uchwałą nr VIII/155/19 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 17 czerwca 2019 r. została zwiększona pula środków na zadania z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami o 275 000 zł. W związku, z tym Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego ogłosił II otwarty konkurs ofert na wykonywanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych oraz dokumentacji przy zabytku wpisanym do rejestru, usytuowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. W ramach konkursu wpłynęło 17 ofert. Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą nr X/170/19 z dnia 24 września 2019 r. dokonał wyboru ofert i udzielił dotacji na realizację 7 zadań na łączną kwotę 275 000 zł.

Wykazy ofert, które otrzymały dofinansowanie na zadania z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami dostępne są w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Wspierając inicjatywy sprzyjające wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami w dniu 18 lutego 2020 roku Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjął *Stanowisko w sprawie ochrony zabytków nieruchomych na Warmii i Mazurach*.

Stanowisko Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego w sprawie ochrony zabytków nieruchomych na Warmii i Mazurach

Z racji odmiennych procesów rozwojowych historyczne krainy: Warmia, Mazury, fragment Powiśla, część Barcji i Natangii, Poborze (fragment Mazowsza), Ziemia Lubawska (część ziemi chełmińskiej) oraz fragment Żuław z Elblągiem tworząc wspólnie województwo warmińsko-mazurskie wniosły do niego ukształtowane wiekami wyróżniki kulturowe dotyczące między innymi układu przestrzennego lokowanych miast i wsi, architektury czy organizacji życia społecznego. Główne założenia układu przestrzennego terytorium dzisiejszego województwa warmińsko-mazurskiego, a także układ przestrzenny większości miast oraz ich bliższego i dalszego otoczenia ukształtowany został już w średniowieczu głównie przez zakon krzyżacki oraz Biskupów Warmińskich i Chełmińskich, oraz w niewielkiej części przez kapituły lub diecezje pruskie. Lokacja miast odbywała się głównie na prawie chełmińskim. To czyniło układ przestrzenny miast niezwykle czytelnym: ratusz miejski, rynek, kościół, zabudowa mieszczańska, mury obronne z bramami i basztami rozlokowane według określonego porządku. No i oczywiście zamek obronny krzyżacki, biskupi lub kapitulny leżący wówczas poza granicami zlokowanego miasta ale połączony z miastem systemem obronnym, zamek obronny z całym zapleczem logistycznym zorganizowanym w zlokowanych w pobliżu wsiach.

Tak ukształtowany układ przestrzenny w swoim podstawowym zamyśle przetrwał do dziś. Oczywiście z kolejnymi wiekami podlegał modyfikacjom, które wynikały z rozwoju społecznego i gospodarczego szczególnie w XVIII i XIX wieku. W obszarze miast pojawiają się budynki użyteczności publicznej jak szkoły, remizy strażackie, szpitale, sądy czy dworce kolejowe wraz z całą bogatą infrastrukturą kolejową. Sukcesywnie też pojawiają się obiekty lub zespoły obiektów przemysłowych jak browary, rzeźnie, cegielnie czy gazownie.

Obszar wiejski podlegał też intensywnym zmianom szczególnie w XVIII i XIX wieku. Wyznacznikiem tego obszaru są szczególnie pojedyncze kościoły czy sanktuaria głównie maryjne. Obszar wiejski wzbogaca się o zabudowę rezydencjonalną jak pałace, dwory czy ich zespoły. Integralną częścią większości rezydencji są folwarki. Folwarki lub zespoły folwarczne występują również samodzielnie tak jak zabudowa zagrodowa.

Wśród wszystkich obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków na szczególne wyróżnienie zasługują te, które historycznie miały istotny wpływ na bogactwo i wyraz dziedzictwa kulturowego oraz tożsamość kulturową województwa warmińsko-mazurskiego. Należą do nich przede wszystkim pomniki historii:

- a. Frombork – zespół katedralny,*
- b. Grunwald – Pole Bitwy,*

- c. Kanał Elbląski,
- d. Święta Lipka – sanktuarium pielgrzymkowe,
- e. Lidzbark Warmiński – zamek biskupów warmińskich.

Spośród 5 241 pozycji decyzji o wpisie obiektów zabytkowych do wojewódzkiego rejestru zabytków (5 926 zabytków) do szczególnych obiektów należą między innymi obiekty:

- Architektury obronnej, w tym między innymi zamki zakonne, biskupie i kapituły, w wielu wypadkach również zamki w ruinie.
- Architektury sakralnej, w tym między innymi kościoły, klasztory, kaplice, kapliczki.
- Architektury użyteczności publicznej w tym między innymi szkoły, ratusze i starostwa, sądy, szpitale, banki i poczty czy dworce.
- Rezydencjonalne, w tym między innymi pałace, dwory.
- Układu, zespołu lub założenia urbanistycznego,
- Przemysłowych i infrastruktury,
- Obiektów krajobrazowych, w tym między innymi parki, parki pałacowe i dworskie, aleje drzew, parki miejskie.
- Mieszkalnych,
- Gospodarczych,
- Militarnych,
- Cmentarzy.

Tak różnorodna i liczna grupa obiektów zabytkowych istotnych dla dziedzictwa kulturowego nie tylko województwa warmińsko-mazurskiego ale i Polski wymaga wzmożonej opieki, szczególnie że stan zachowania dużej części z nich jest zły.

Na tle innych województw województwo warmińsko-mazurskie:

- **zajmuje czwartą pozycję** co do liczby zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (8,36% zabytków w kraju),
- **zajmuje drugą pozycję** co do liczby zabytków nieruchomych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców (4,1 zabytku na 1 000 mieszkańców),
- **zajął piątą pozycję** co do wielkości dotacji celowych MKiDzN udzielonych na ochronę zabytków w latach 2008 – 2015 (6,29% dotacji),

- **zajęło dziesiątą pozycję** co do wielkości dotacji celowych na ochronę zabytków z budżetu Unii Europejskiej oraz ze środków Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego w latach 2008 – 2015 (2,55% dotacji),
- **zajęło piętnastą pozycję** co do wielkości budżetów wojewódzkich konserwatorów zabytków w latach 2018 i 2019 (odpowiednio **1,65%** i **1,64%** sumy budżetów wojewódzkich konserwatorów zabytków w kraju).

Środki budżetu państwa angażowane na poziomie województwa, szczególnie środki Warmińsko – Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, są dalece zaniżone w stosunku do liczby zabytków i tym samym dalece niewystarczające co do potrzeb związanych ze stanem zachowania obiektów zabytkowych województwa.

Obowiązki Województwa Warmińsko-Mazurskiego jak i Państwa Polskiego wobec zachowania materialnego dziedzictwa kulturowego są równoważne, stąd jako Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego oczekujemy równoważnego zaangażowania finansowego Skarbu Państwa w realizacji tych obowiązków.

Uzasadnienie do Stanowiska Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego w sprawie ochrony zabytków nieruchomych na Warmii i Mazurach

W skład województwa warmińsko-mazurskiego weszły następujące historyczne krainy: Warmia, Mazury, fragment Powiśla, część Barcji i Natangii, Poborze (fragment Mazowsza), Ziemia Lubawska (część ziemi chełmińskiej) oraz fragment Żuław z Elblągiem. Z racji odmiennych procesów rozwojowych krainy te różnorodnie kształtowały swoje otoczenie, w nim struktury przestrzenne, a przez to odmiennie oddziaływały na krajobraz. Tworząc wspólnie województwo warmińsko-mazurskie wniosły do niego ukształtowane wiekami wyróżniki kulturowe dotyczące między innymi układu przestrzennego lokowanych tutaj miast i wsi, architektury czy organizacji życia społecznego.

Główne założenia układu przestrzennego województwa, a także układ przestrzenny większości miast oraz ich bliższego i dalszego otoczenia, ukształtowany został już w średniowieczu głównie przez zakon krzyżacki oraz Biskupów Warmińskich i Chełmińskich, oraz w niewielkiej części przez kapituły lub diecezje pruskie. Lokacja miast odbywała się głównie na prawie chełmińskim. To czyniło układ przestrzenny miast niezwykle czytelnym: ratusz miejski, rynek, kościół, zabudowa mieszczańska, mury obronne z bramami i basztami rozlokowane według określonego porządku. No i oczywiście zamek obronny krzyżacki, biskupi lub kapitulny leżący wówczas poza granicami zlokowanego miasta ale połączony z miastem systemem obronnym, zamek obronny z całym zapleczem logistycznym zorganizowanym w zlokowanych w pobliżu wsiach.

Tak ukształtowany układ przestrzenny w swoim podstawowym zamyśle przetrwał do dziś. Oczywiście z kolejnymi wiekami podlegał modyfikacjom, które wynikały z rozwoju społecznego i gospodarczego szczególnie w XVIII i XIX wieku. W obszarze miasta pojawiają się budynki użyteczności publicznej jak szkoły, remizy strażackie, szpitale, sądy czy dworce kolejowe wraz z całą bogatą infrastrukturą

kolejową. Sukcesywnie też pojawiają się obiekty lub zespoły obiektów przemysłowych jak browary, rzeźnie, cegielnie czy gazownie.

Obszar wiejski też podlegał intensywnym zmianom szczególnie w XVIII i XIX wieku. Wyznacznikiem tego obszaru są szczególnie pojedyncze kościoły czy sanktuaria głównie maryjne. Obszar wiejski wzbogaca się o zabudowę rezydencjonalną jak pałace, dwory czy ich zespoły. Integralną częścią większości rezydencji są folwarki. Folwarki lub zespoły folwarczne występują również samodzielnie tak jak zabudowa zagrodowa.

Działalność zamieszkujących na przestrzeni dziejów obszar dzisiejszego województwa warmińsko-mazurskiego zostawiła charakterystyczne dla tego terenu obiekty lub zespoły obiektów objęte dziś szczególną ochroną poprzez decyzję Prezydenta RP o uznaniu za pomnik historii lub park kulturowy czy decyzję wojewódzkiego konserwatora zabytków o wpisie do wojewódzkiego rejestru zabytków.

I. Zasób zabytków województwa warmińsko-mazurskiego

Poniżej informacja o tych formach ochrony zabytków obecnych w województwie warmińsko-mazurskim.

1. Pomniki historii.

W województwie zlokalizowanych jest pięć pomników historii:

- f. Frombork – zespół katedralny;
- g. Grunwald – Pole Bitwy;
- h. Kanał Elbląski;
- i. Święta Lipka – sanktuarium pielgrzymkowe;
- j. Lidzbark Warmiński – zamek biskupów warmińskich.

2. Park kulturowy:

- a. Park Kulturowy Warmińskiej Drogi Krajobrazowej Gietrzwałd – Woryty.

3. Rejestr zabytków nieruchomych – 5 241 pozycji (decyzje o wpisie do rejestru) i ponad 5 926 zabytków,

w tym między innymi wpisy dotyczące:

- a. Architektury obronnej - 87 pozycji,

które zawierają między innymi:

- zamki zakonne, biskupie i kapituły – 15 pozycji,
- zamki w ruinie – 11 pozycji.

- b. Architektury sakralnej – 860 pozycji – ponad 900 zabytków,

które zawierają między innymi:

- kościoły katolickie – 305 pozycji,
- kościoły ewangelickie – 37 pozycji,
- kościoły ewangelicko-augsburskie – 13 pozycji,
- cerkwie – 13 pozycji,
- kościoły metodystyczne – 3 pozycje,
- Kościoły polsko-katolickie – 2 pozycje,
- kościoł baptystów – 1 pozycja,
- kościoły w ruinie – 12 pozycji,
- klasztory – 14 pozycji,
- kaplice – 102 pozycje,
- kapliczki – 245 pozycji.

c. Architektury użyteczności publicznej – 153 pozycje – ponad 300 zabytków,

które zawierają między innymi:

- szkoły – 49 pozycji,
- ratusze i starostwa – 29 pozycji,
- banki i poczty – 10 pozycji,
- szpitale – 8 pozycji,
- dworce – 8 pozycji,
- sądy – 7 pozycji.

d. Układu, zespołu lub założenia urbanistycznego – 133 pozycje.

e. Obiektów przemysłowych – 33 pozycje.

f. Obiektów infrastruktury – 81 pozycji.

które zawierają między innymi:

- wieże ciśnień – 40 pozycji,
- mosty i wiadukty – 17 pozycji.

g. Obiektów rezydencjonalnych – 330 pozycji.

które zawierają między innymi:

- pałace – 117 pozycji,
- dwory – 196 pozycji.

h. Obiektów mieszkalnych – 2 437 pozycji.

które zawierają między innymi:

- domy – 1 483 pozycje,
- budynki – 630 pozycji,
- chałupy – 231 pozycji,
- chaty i leśniczówki – 17 pozycji.

i. Obiektów gospodarczych – 196 pozycji.

które zawierają między innymi:

- folwarki – 17 pozycji,
- młyny – 35 pozycji,
- zagrody – 11 pozycji,
- spichlerze – 48 pozycji,
- stajnie i kuźnie – 18 pozycji,
- wiatraki – 12 pozycji.

j. Obiektów krajobrazowych – 311 pozycji.

które zawierają między innymi:

- parki - 176 pozycji,
- parki pałacowe i dworskie – 104 pozycje,
- aleje drzew – 5 pozycji,
- park miejski – 7 pozycji.

k. Obiektów militarnych – 24 pozycje.

które zawierają między innymi:

- koszary - 8 pozycji,
- budynki koszarowe – 8 pozycji,

- schrony – 5 pozycji,
- fort, twierdza – 2 pozycje.

I. Obiektów cmentarnych – 447 pozycji.

które zawierają między innymi:

- Cmentarze komunalne – 42 pozycje,
- cmentarze rzymsko-katolickie – 31 pozycji,
- cmentarze parafialne – 10 pozycji,
- cmentarze przykościelne – 8 pozycji,
- cmentarze ewangelickie – 204 pozycje,
- Cmentarze ewangelicko-augsburskie – 12 pozycji,
- Cmentarze żydowski e - 11 pozycji,
- Cmentarze rodzinne – 8 pozycji.
- Cmentarze wojenne – 95 pozycji.

Zasób zabytków nieruchomych w ujęciu wojewódzkim przedstawia poniższa tabela:

Zasób zabytków w województwach

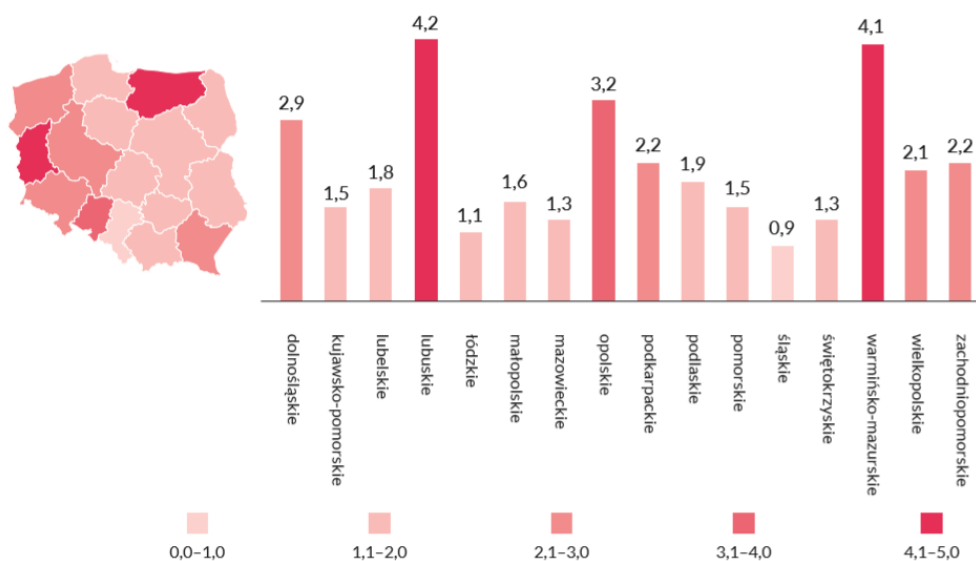
L.p.	Województwo	Zabytki sakralne	Zabytki rezydencjonalne	Użyteczności publicznej	Zabytki nieruchome ogółem	Zabytki Nieruchome Ogółem - %
1.	dolnośląskie	1 473	682	665	8 429	11,89%
2.	mazowieckie	1 067	501	626	7 176	10,12%
3.	wielkopolskie	1 140	790	491	7 171	10,12%
4.	warmińsko-mazurskie	902	287	300	5 926	8,36%
5.	małopolskie	1 035	289	343	5 294	7,47%
6.	podkarpackie	1 099	204	293	4 757	6,71%
7.	lubuskie	544	216	168	4 300	6,07%
8.	śląskie	610	177	350	3 938	5,56%

Zasób zabytków w województwach

L.p.	Województwo	Zabytki sakralne	Zabytki rezydencjonalne	Użyteczności publicznej	Zabytki nieruchomości ogółem	Zabytki Nieruchome Ogółem - %
9.	lubelskie	853	267	177	3 819	5,39%
10.	zachodniopomorskie	886	269	290	3 690	5,21%
11.	pomorskie	534	229	248	3 518	4,96%
12.	opolskie	678	160	156	3 152	4,45%
13.	kujawsko-pomorskie	520	330	186	3 062	4,32%
14.	łódzkie	570	272	159	2 714	3,83%
15.	podlaskie	528	72	197	2 286	3,22%
16.	świętokrzyskie	451	102	57	1 653	2,33%
Razem w kraju:		12 890	4 847	4 706	70 885	100%

W rankingu województw nasze województwo zajmuje **czwartą pozycję** co do liczby zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków i **drugą pozycję** co do liczby zabytków nieruchomości w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

LICZBA ZABYTKÓW W POSZCZEGÓLNYCH WOJEWÓDZTWACH W PRZELICZENIU NA 1000 MIESZKAŃCÓW

II. Finansowanie ochrony zabytków

Tak różnorodna i liczna grupa obiektów zabytkowych istotnych dla dziedzictwa kulturowego nie tylko województwa warmińsko-mazurskiego ale i Polski wymaga wzmożonej opieki, szczególnie że stan zachowania dużej części z nich jest zły.

W latach 2008 – 2015 dla dotacji celowych MKiDzN udzielonych na ochronę zabytków województwo warmińsko-mazurskie w rankingu województw znalazło się **na piątej pozycji**. Obrazuje to poniższa tabela:

MKiDN, dotacje na ochronę zabytków w latach 2008 –2015. Ranking województw.

Lp.	Województwo	Kwota	% Kwoty Razem
1.	Województwo Dolnośląskie	143 168 000	19,89%
2.	Województwo Małopolskie	72 224 000	10,03%
3.	Województwo Łódzkie	53 943 000	7,49%
4.	Województwo Wielkopolskie	53 411 000	7,42%
5.	Województwo Warmińsko –Mazurskie	45 300 000	6,29%
6.	Województwo Pomorskie	43 453 000	6,04%
7.	Województwo Mazowieckie	40 043 000	5,56%
8.	Województwo Zachodniopomorskie	38 969 000	5,41%
9.	Województwo Kujawsko -Pomorskie	37 065 000	5,15%
10.	Województwo Podkarpackie	37 047 000	5,15%
11.	Województwo Śląskie	31 370 000	4,36%
12.	Województwo Świętokrzyskie	29 802 000	4,14%
13.	Województwo Lubuskie	28 791 000	4,00%
14.	Województwo Lubelskie	28 239 000	3,92%
15.	Województwo Opolskie	19 192 000	2,67%
16.	Województwo Podlaskie	17 913 000	2,49%
Razem		719 930 000	100,00%

W latach 2008 – 2015 dla dotacji celowych na ochronę zabytków z budżetu Unii Europejskiej oraz ze środków Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego województwo warmińsko-mazurskie w rankingu województw znajdowało się **na dziesiątej pozycji**. Obrazuje to poniższa tabela:

Dotacje z budżetu UE oraz EOG i NMF na ochronę zabytków w latach 2008-2015.

<i>I.p.</i>	<i>Region</i>	<i>POIiŚ</i>	<i>MF EOG i NMF</i>	<i>Razem</i>	<i>% Razem</i>
1.	Województwo mazowieckie	148 683 000	75 636 000	224 319 000	22,36%
2.	Województwo dolnośląskie	123 675 000	72 145 000	195 820 000	19,52%
3.	Województwo małopolskie	48 341 000	61 120 000	109 461 000	10,91%
4.	Województwo lubelskie	59 352 000	48 099 000	107 451 000	10,71%
5.	Województwo wielkopolskie	53 411 000	13 421 000	66 832 000	6,66%
6.	Województwo pomorskie	16 502 000	47 541 000	64 043 000	6,38%
7.	Województwo śląskie	24 038 000	34 864 000	58 902 000	5,87%
8.	Województwo podkarpackie	26 125 000	29 032 000	55 157 000	5,50%
9.	Województwo kujawsko-pomorskie	17 714 000	9 413 000	27 127 000	2,70%
10.	Województwo warmińsko-mazurskie	0	25 534 000	25 534 000	2,55%
11.	Województwo łódzkie	0	23 034 000	23 034 000	2,30%
12.	Województwo zachodniopomorskie	0	22 298 000	22 298 000	2,22%
13.	Województwo świętokrzyskie	0	18 482 000	18 482 000	1,84%
14.	Województwo podlaskie	0	4 717 000	4 717 000	0,47%
15.	Województwo lubelskie	0	0	0	0,00%
16.	Województwo opolskie	0	0	0	0,00%
<i>Razem</i>		<i>517 841 000</i>	<i>485 336 000</i>	<i>1 003 177 000</i>	<i>100,00%</i>

Środki finansowe angażowane na poziomie województwa pochodzące od Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przedstawia poniższa tabela:

Rok	Budżet samorządu województwa WM kierowany do sektora niepublicznego		Budżet samorządu województwa WM na obiekty zabytkowe instytucji kultury		Budżet wojewody WM realizowany przez wojewódzkiego konserwatora zabytków		Budżet Państwa realizowany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego	
	Liczba zadań	Kwota	Liczba zadań	Kwota	Liczba zadań	Kwota	Liczba zadań	Kwota
2016	11	100 000	5	1 512 923	16	419 340	38	9 116 820
2017	19	300 000	3	4 010 089	21	1 005 781	35	6 990 000
2018	22	400 000	4	7 477 839	28	978 782	30	6 700 000
2019	35	675 000	8	6 630 522	31	1 025 000	32	7 700 000

W tym samym momencie w rankingu budżetów (2018 r. i 2019 r.) będących w dyspozycji wojewódzkich konserwatorów zabytków województwo nasze zajmuje **piętnastą pozycję**. Sytuację tą obrazują poniższe tabele:

Zestawienie budżetów WUOZ na ochronę zabytków w roku 2018 i 2019.

I.p.	Województwo	Rozdział 921120 rok 2018	Razem 2018 rok - %	Rozdział 921120 rok 2019	Razem 2019 rok - %
1.	mazowieckie	20 950 000	38,50%	18 950 000	34,62%
2.	podkarpackie	9 766 000	17,95%	9 766 000	17,84%
3.	małopolskie	5 780 000	10,62%	5 780 000	10,56%
4.	śląskie	2 886 000	5,30%	2 886 000	5,27%
5.	podlaskie	318 000	0,58%	2 348 000	4,29%
6.	dolnośląskie	2 167 000	3,98%	2 167 000	3,96%
7.	świętokrzyskie	1 550 000	2,85%	1 815 000	3,32%
8.	kujawsko-pomorskie	1 827 000	3,36%	1 827 000	3,34%
9.	wielkopolskie	1 688 000	3,10%	1 688 000	3,08%
10.	łódzkie	1 486 000	2,73%	1 486 000	2,71%
11.	lubelskie	1 363 000	2,50%	1 363 000	2,49%

Zestawienie budżetów WUOZ na ochronę zabytków w roku 2018 i 2019.

I.p.	Województwo	Rozdział 921120 rok 2018	Razem 2018 rok - %	Rozdział 921120 rok 2019	Razem 2019 rok - %
12.	opolskie	1 030 000	1,89%	1 051 000	1,92%
13.	pomorskie	1 018 000	1,87%	1 025 000	1,87%
14.	zachodniopomorskie	904 000	1,66%	904 000	1,65%
15.	warmińsko-mazurskie	900 000	1,65%	900 000	1,64%
16.	lubuskie	788 000	1,45%	788 000	1,44%
	Razem	54 421 000	100,00%	54 744 000	100,00%

III. Wnioski i rekomendacje

Województwo warmińsko-mazurskie w rankingu województw:

- **zajmuje czwarta pozycję** co do liczby zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (8,36% zabytków w kraju),
- **zajmuje drugą pozycję** co do liczby zabytków nieruchomych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców (4,1 zabytku na 1 000 mieszkańców),
- **zajęło piątą pozycję** co do wielkości dotacji celowych MKiDzN udzielonych na ochronę zabytków w latach 2008 – 2015 (6,29% dotacji),
- **zajęło dziesiątą pozycję** co do wielkości dotacji celowych na ochronę zabytków z budżetu Unii Europejskiej oraz ze środków Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego w latach 2008 – 2015 (2,55% dotacji),
- **zajęło piętnastą pozycję** co do wielkości budżetów wojewódzkich konserwatorów zabytków w latach 2018 i 2019 (odpowiednio 1,65% i 1,64% sumy budżetów wojewódzkich konserwatorów zabytków w kraju).

Środki budżetu państwa angażowane na poziomie województwa, szczególnie środki Warmińsko – Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, są dalece zaniżone w stosunku do liczby zabytków i tym samym dalece niewystarczające co do potrzeb związanych ze stanem zachowania obiektów zabytkowych województwa.

Obowiązki Województwa Warmińsko-Mazurskiego jak i Państwa Polskiego wobec zachowania materialnego dziedzictwa kulturowego są równoważne, stąd jako Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego oczekujemy równoważnego zaangażowania finansowego Skarbu Państwa w realizacji tych obowiązków.

2. Współpraca Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi

Jednym z priorytetów Programu współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jest „Kultura i ochrona dziedzictwa kulturowego”. Celem współpracy Samorządu Województwa z organizacjami pozarządowymi jest zwiększenie efektywnej realizacji zadań Samorządu Województwa na rzecz mieszkańców regionu. Współpraca odbywa się w dwóch formach: finansowej (udzielenie dotacji poprzedzone konkursem ofert) i pozafinansowej (m.in. wymiana informacji, udzielenie patronatu). W województwie warmińsko-mazurskim funkcjonuje wiele organizacji, prowadzących działalność edukacyjną, naukową i promocyjną w zakresie dziedzictwa kulturowego na rzecz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Celem współpracy, przyjętym w Programie współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w roku 2018 było *wzmocnienie roli kultury w budowaniu kapitału społecznego*, natomiast w roku 2019 celem współpracy był *wzrost aktywności mieszkańców regionu jako twórców i odbiorców kultury*.

W roku 2018 wśród sześciu obszarów priorytetowych znalazły się *działania na rzecz animacji i edukacji kulturalnej m.in. w formie warsztatów, kursów, szkoleń oraz tzw. „szkół tradycji” w tym, w szczególności, przekaz tradycji oraz kultury niematerialnej nowym pokoleniom oraz przedsięwzięcia mające na celu pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości regionalnej, narodowej, obywatelskiej i kulturowej*. Do realizacji wybrano m.in.:

- projekt Stowarzyszenia „Dom Warmiński” z siedzibą w Lidzbarku Warmińskim pn. „Warmińskie drogi do niepodległości” (udzielono dotacji w kwocie 10 000 zł).

W roku 2019 za ważne uznano m.in. *wspieranie działań zmierzających do wzmocnienia tożsamości i indywidualności kulturowej regionu*. W ramach współpracy z NGO wsparło:

- projekt pn. „Wydanie rocznika poświęconego dziedzictwu kulturowemu Warmii i Mazur Warmińsko-Mazurski Biuletyn Konserwatorski” realizowany przez Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków, Oddział Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (udzielono dotacji w kwocie 6 000 zł);

- projekt pn. „Digitalizacja zbioru czasopism katolickiego p.t. ELBINGER NACHRICHTEN i ewangelickiego p.t. EVANGELISCHES GEMEINDEBLATT FÜR DEN KIRCHENKREIS MARIENBURG znajdujących się w Archiwum Diecezji Elbląskiej, w celu ich udostępnienia” realizowany przez Diecezję Elbląską (udzielono dotacji w kwocie 7 000 zł);

- projekt dwuletni (2018-2019) dotyczący dziedzictwa niematerialnego pn. „Wydanie publikacji „Gościńiec Niborski” realizowanego przez Fundację Inicjatyw Społecznych „ALNA” z siedzibą w Rusi (udzielono dotacji w kwocie 15 000 zł).

Łącznie na zadania zlecone do realizacji podmiotom spoza sektora finansów publicznych na zadania w obszarze kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego w latach 2018-2019 przekazano 819 938 zł. Do realizacji wybrano 112 zadań.

Zgodnie z programem współpracy, wsparcie inicjatyw organizacji pozarządowych, realizowały także regionalne instytucje kultury.

Ponadto Departament Turystyki w bieżącym okresie sprawozdawczym prowadził działania mające na celu promocję i rozwój Kraju Kanału Elbląskiego. Działania te realizowane były m.in. w zakresie współpracy z samorządami na rzecz promocji i rozwoju Kraju Kanału Elbląskiego, jak również poprzez

udzielenie dotacji w ramach konkursu dla organizacji pozarządowych na działania związane z tworzenie oferty turystycznej i jej promocją na obszarze Krainy Kanału. W ramach tych działań udzielono wsparcia na realizację 2 ofert: w 2018 roku dotacja wieloletnia (2018-2019 rok) o łącznej wartości 40 000 zł na zadanie: Rozwój i promocja turystyki Krainy Kanału Elbląskiego oraz w 2019 roku dotacja jednoroczna o wartości 15 000 zł na zadanie: Diamenty Krainy Kanału Elbląskiego.

Kolejnym działaniem realizowanym przez Departament Turystyki w latach 2018-2019, które wpisywało się w Program Ochrony Zabytków był corocznie ogłaszany konkurs ofert na realizację zadań publicznych Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego przez organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W ramach konkursu wspierane są projekty promujące zabytki lub szlaki związane z zabytkami m.in. Szlak Zamków Gotyckich, czy też Kanał Elbląski. W 2018 roku wsparcia z Samorządu Województwa na rozwój turystyki udzielono na realizację 6 ofert wieloletnich (realizowanych w latach 2018 i 2019) w kwocie 140 000 zł oraz 8 ofert jednorocznych o łącznej wartości udzielonej dotacji 80 000 zł, natomiast w 2019 roku wsparcie udzielone zostało na realizację 8 ofert o łącznej wartości udzielonej dotacji 70 500 zł.

3. Zadania realizowane przez samorządowe instytucje kultury i jednostki budżetowe Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Zadaniem własnym samorządu województwa jest finansowanie instytucji kultury, których jest organizatorem oraz prac w obiektach zabytkowych których jest właścicielem. Wartość tych prac wielokrotnie przewyższa możliwości budżetowe instytucji kultury, które to zmuszone są do aplikowania o inne źródła finansowania - zarówno w infrastrukturę instytucji kultury jak i w związku z prowadzoną działalnością edukacyjną i promocyjną dziedzictwa kulturowego. Poniżej zostały przedstawione najważniejsze działania związane z realizacją prac konserwatorskich i restauratorskich w obiektach zabytkowych w latach 2018-2019. Instytucje przeprowadzały również szereg mniejszych prac przy obiektach zabytkowych.

Muzeum Budownictwa Ludowego – Park Etnograficzny w Olsztynku

W latach 2018-2019 w Muzeum przeprowadzono następujące działania m.in.:

1. Translokacja stodoły ze wsi Królikowo, gm. Olsztynek, rozpoczęcie budowy obiektu na terenie Muzeum.
2. Budowa wiaty dla koników Polskich, w sąsiedztwie zagrody ze wsi Nowa Różanka.
3. Program transgraniczny Polska-Rosja 2014-2020, Olsztynek - Kaliningrad - from the common history to the future partnership. Wypełnienie formularza aplikacyjnego, uzyskanie dotacji, przygotowanie merytoryczne materiałów do tematów:
 - budowa magazynu, kopia stajni z Tolkin gm. Korsze,
 - wykonanie projektów brakującej zabudowy w zagrodzie z Pempem i w zagrodzie z Gilge,
 - wykonanie projektu dworu, rozpoznanie na terenie województwa 54 obiektów.
4. Przeprowadzono prace konserwatorskie w 32 obiektach małej i dużej architektury, w tym:
 - wykonano kompleksową konserwację i wzmocnienie konstrukcji stodoły ze wsi Stękiń, ze środków własnych Muzeum,

- wykonano remont dachu i elewacji wschodniej i zachodniej spichlerza ze Skandawy, zadanie realizowane ze środków Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- w ramach zadania "Translokacja stodoły ze wsi Królikowo, gm. Olsztynek" przygotowano teren, wykonano roboty geodezyjne a następnie fundamenty z podmurówką kamienną i ceglana,
- prowadzono przeglądy techniczne obiektów i dokumentację w zakresie ewidencjonowania zbiorów,
- wiatrak z Wodzian, przeglądy techniczne wiatraka: uruchomienie skrzydeł oraz obrót korpusu wiatraka,
- wiatrak typu „holender” ze wsi Dobrocin, gm. Małdyty i wiatrak typu „paltrak” ze wsi Ruska Wieś, gm. Mrągowo, zlecono wykonania projektów technicznych remontu wiatraków, uzyskano pozwolenia na budowę,
- młyn wodny ze wsi Kaborno, gm. Purda remont koła młyńskiego,
- zakończono realizację zadania „Translokacja kapliczki przydomowej ze wsi Redykajny, gm. Olsztyn”: inwentaryzacja pomiarowa, budowa kapliczki na terenie Muzeum, uroczyste otwarcie kapliczki w czasie „Targów chłopskich” .

W 2019 roku pozyskano do zbiorów 53 obiekty, w tym: drogą zakupu 28 sztuk, jako dary 25 sztuk oraz pozyskania własne 1 sztuka. 1 obiekt został wykonany na zlecenie muzeum i przyjęty jako pomoce naukowe.

W pracowni konserwatorskiej Muzeum działaniom konserwatorskim poddano:

- 80 muzealiów w 2018 roku,
- 291 muzealiów w 2019 roku,
- ponadto prowadzono badania dotyczące warunków mikroklimatycznych w pomieszczeniach magazynów muzealiów (projekt kilkuletni).

Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie:

W latach 2018-2019 w Muzeum przeprowadzono następujące działania m.in.:

1. Przeprowadzono prace remontowe polegające na wymianie pokrycia dachowego chaty Krzyżewo nr 16. Prace wykonano zgodnie z projektem zaakceptowanym przez konserwatora zabytków.
2. Rozpoczęto realizację zadania inwestycyjnego pn. „Rozbudowa, przebudowa, nadbudowa budynków Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie wraz z zakupem trwałego wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej”. W roku 2019 wykonano prace związane z aktualizacją dokumentacji projektowej, ogłoszono przetarg nieograniczony na roboty budowlane, wyłoniono Wykonawcę oraz podpisano umowę na zadanie inwestycyjne pn. „Remont budynku głównego Muzeum Kultury Ludowej, przebudowa i rozbudowa łącznika między budynkiem głównym a budynkiem mieszkalnym oraz przebudowa i rozbudowa wraz ze zmianą sposobu użytkowania budynku mieszkalnego na funkcje muzealne Muzeum Kultury Ludowej”.
3. Konserwacja zabytków archeologicznych oraz pozyskiwanie nowych zabytków (zakupy i dary).

Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie

W latach 2018-2019 w Muzeum przeprowadzono następujące działania, m.in. w:

Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie - Zamek Kapituły Warmińskiej:

1. Przeprowadzono remont strefy przyokapowej dachu skrzydła barokowego oraz remont gzymsów wieńczących skrzydła barokowego (wschodniego).
2. Wykonanie obliczeń nośności stropu na poddaszu skrzydła pn. w związku z adaptacją pomieszczenia do celów ekspozycyjnych.
3. Przygotowanie danych wyjściowych i opracowanie kosztorysów szacunkowych dla trzech wariantów (zakresów) remontu przejazdu bramnego.

Muzeum Warmińskie w Lidzbarku Warmińskim.

1. Przygotowanie projektu p.n. *Konserwacja i restauracja XIV-wiecznego zamku w Lidzbarku Warmińskim – perły architektury gotyckiej w Polsce – III etap* w związku z aplikowaniem do programu *Kultura* współfinansowanego w ramach Mechanizmu Finansowania EOG 2014 – 2021.
2. Wykonanie inwentaryzacji fotograficznej systemu murów obronnych zewnętrznych.
3. Kwerenda archiwalna dokumentacji badawczej dotyczącej systemu murów obronnych zewnętrznych.
4. Pomiary w terenie murów parchamowych, opracowanie wykonanych pomiarów w formie inwentaryzacji rysunkowej, opisowej i fotograficznej, jako danych wyjściowych do wykonania korekt i aktualizacji kosztorysów.
5. Uzyskanie tytułu Pomnik Historii dla zamku w Lidzbarku Warmińskim. Przygotowanie wniosku do W-MWKZ w sprawie pozwolenia na umieszczenie właściwego oznakowania zabytku.

Muzeum Przyrody w Olsztynie - Nagórkach

1. Prace porządkowe i konserwatorskie przy zabytkowym drzewostanie w parku przy pałacu siedzibie Muzeum Przyrody.

Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku

W latach 2018-2019 w Muzeum przeprowadzono następujące działania, m.in.:

1. Prace konserwatorskie i restauratorskie kapliczki św. Jerzego, zlokalizowanej przy ul. Starej (w zespole poszpitalnym Św. Ducha), mające na celu zabezpieczenie obiektu przed dalszą dewastacją i udostępnianie go dla turystów i mieszkańców Fromborka.
2. Prace naprawcze dachu zespołu poszpitalnego Św. Ducha obejmujące orynnowanie i pokrycie dachowe oraz bieżące prace naprawcze dachów obiektów muzealnych na Wzgórzu Katedralnym.

3. Remont części pomieszczeń w Bramie Południowej z dostosowaniem dla potrzeb nowych magazynów zbiorów muzealnych.

Muzeum Mikołaja Kopernika prowadzi bieżącą kontrolę stanu zachowania zabytków ruchomych prezentowanych na muzealnych wystawach. W ramach tych działań odbywają się comiesięczne przeglądy konserwatorskie eksponatów wraz z koniecznymi interwencjami konserwatorskimi.

W ramach działań związanych z przygotowaniem przez Muzeum nowych wystaw prowadzono zabezpieczające prace konserwatorskie znaczącej części wypożyczonych z warmińskich kościołów obiektów, wspierając tym samym ochronę cennego zasobu zabytków ruchomych Warmii.

W zależności od posiadanych środków, Muzeum poddaje pracom konserwatorskim te swoje zasoby muzealne, które wymagają najpilniejszych działań zabezpieczających. W roku 2019 pracom takim poddano 17 zabytkowych mebli, wśród których znalazły się m.in. renesansowe i neorenesansowe krzesła, a w Parku Astronomicznym dokonano przeglądu zabytkowych instrumentów astronomicznych, połączonego z niezbędnymi zabiegami konserwatorskimi.

Muzeum we Fromborku, w ramach współpracy z Muzeum Zamkowym w Malborku, bierze udział w realizowanym przez malborskie Muzeum projekcie badawczym, którego celem jest określenie pochodzenia średniowiecznych figur Madonn z terenu dawnego państwa krzyżackiego. Dzięki przeprowadzonym badaniom materiałowym możliwe będzie m.in. rozstrzygnięcie kwestii ewentualnej czeskiej proveniencji znajdującej się w zbiorach fromborskiej placówki figury Madonny.

Muzeum od lat w swoim budżecie posiada środki przeznaczone na zakup i konserwację muzealiów, dzięki temu zwiększa swoje zasoby muzealne dokupując cenne obiekty.

Muzeum Bitwy pod Grunwaldem w Stębarku

W latach 2018-2019 w Muzeum kontynuowało realizację rozpoczętego w latach poprzednich programu inwestycyjnego samorządu województwa, współfinansowanego z kontraktu terytorialnego ze środków unijnych z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w latach 2014 – 2020, mającego na celu rozbudowę, przebudowę oraz remont budynku Muzeum. Jest to działanie mające na celu unowocześnienie całej infrastruktury instytucji – w budynku znajdują się biura, magazyny oraz nowa wystawa zaprojektowana zgodnie z nowoczesnymi standardami. Jego głównym celem jest poszerzenie i uatrakcyjnienie oferty kulturalnej oraz poprawa warunków dla prowadzenia.

W latach 2018 – 2019 odbyły się dwa kolejne sezony badań archeologicznych Pola Bitwy pod Grunwaldem, które prowadzone są regularnie od 2014 r. W prace zaangażowane są osoby i stowarzyszenia skupiające poszukiwaczy z Polski i zagranicy, m. in. Danii, Norwegii, Wielkiej Brytanii i Litwy. W wyniku tych działań sprawdzono przy użyciu wykrywaczy metali i georadaru kolejne działki na terenie, na którym mogły toczyć się walki oraz pozyskano zestaw zabytków archeologicznych związanych m. in. z okresem późnego średniowiecza wymagających zabiegów konserwacyjnych. Część zabytków z lat ubiegłych poddana została konserwacji w Pracowni Konserwacji Zabytków Metalowych Instytutu Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego.

Welski Park Krajobrazowy

1. Prowadzenie Muzeum Etnograficznego im. E. Klemensa w siedzibie WPK (całorocznie).
2. Prowadzenie ekspozycji archeologicznej w siedzibie WPK.
3. Inwentaryzacja krzyży i kapliczek przydrożnych na terenie WPK, sporządzenie „Kart ewidencyjnych obiektu nieruchomego niewpisanego do rejestru zabytków”.
4. Inwentaryzacja pruskich kamieni drogowych na terenie Parku.

Mazurski Park Krajobrazowy

Mazurski Park Krajobrazowy wraz z Nadleśnictwem Strzałowo sporządził wykaz cmentarzy, mogił (wszystkie cmentarze i mogiły są ewangelickie) i miejsc pamięci śmierci na terenie Gminy Piecki.

4. Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Konserwator Zabytków

Warmińsko-Mazurski Konserwator zabytków w 2018 i 2019 r. podejmował działania w dziedzinie ochrony zabytków, tj. :

REJESTR ZABYTEKÓW

ROK	ZABYTEKI NIERUCHOME	ZABYTEKI RUCHOME	ZABYTEKI ARCHEOLOGICZNE
2018	15	6	0
2019	11	10	0
ŁĄCZNIE	34	25	0

Stan rejestru zabytków na dzień 30.06.2019 r.:

Zabytki ruchome: 594

Zabytki nieruchome: 5310 + 290 zabytki archeologiczne

Łącznie: 6194

Wg NID: 6593 (5 Pomników Historii, 6302 zabytków ruchomych i nieruchomych, 286 archeologicznych)

WOJEWÓDZKA EWIDENCJA ZABYTEKÓW

ROK	LICZBA OGÓLNA OBIEKTÓW UJĘTYCH W WEZ	LICZBA WPISÓW DO WEZ
2018	7206	103
2019	7225	19

Łącznie liczba „obiektów” objętych ochroną konserwatorską, stan na 30.04.2019 r.:

6194 (rejestr zabytków) + 7225 (WEZ)=13 419

Liczba obiektów ujętych w GEZ jest szacowana na ok. 60.000 !

Wobec wszystkich tych „obiektów” urząd konserwatorski jest zobowiązany, poprzez obowiązujące przepisy prawne, do rozpatrywania spraw i podejmowania rozstrzygnięć (w formie decyzji lub postanowień).

POZWOLENIA Z ART. 36 (ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami)

2018 r. –2634 (Olsztyn 1326, Elbląg 737, Elk 571)

2019 r. –1556 (I półrocze –Olsztyn 825, Elbląg 383, Elk 348)

Zalecenia konserwatorskie z art. 27 (ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami)

- wydawane na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku
- wydawane w formie pisemnej
- określają sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich oraz zakres dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

2018 r. - 683

2019 r. - 259

KONTROLE Z ART. 38 (USTAWA)

1. przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami:

2018 r. –420(Olsztyn 229, Elbląg 164, Elk 27)

2019 r. –57(I półrocze –Olsztyn 35, Elbląg 18, Elk 4),

2. zalecenia pokontrolne usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości, w określonym terminie),

3. decyzje nakazujące o wstrzymaniu prac wykonywanych bez pozwolenia lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków pozwolenia; nakazującą przywrócenie zabytku do poprzedniego stanu lub uporządkowanie terenu, określając termin, doprowadzenie zabytku do jak najlepszego stanu we wskazanym sposób i w określonym terminie; o wstrzymaniu prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy zabytku niewpisanym do rejestru, jeżeli zabytek ten spełnia warunki uzasadniające dokonanie wpisu do rejestru):

2018 r. - zaleceń 63 decyzji 35

2019 r. - zaleceń 3 2 decyzji 5 (1-wsze półrocze)

PIENIĘŻNE KARY ADMINISTRACYJNE

1. za niepowiadomienie w odpowiednim terminie o uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, zagrożeniu dla zabytku, zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego, zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, przywiezieniu do Polski zabytku wywiezionego czasowo (od 500 do 2000 zł),
2. za uniemożliwianie lub utrudnianie dostępu do zabytku organowi ochrony zabytków, wykonującemu uprawnienia wynikające z ustawy (od 500 do 2000 zł),
3. za wykonywanie bez pozwolenia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, w tym w otoczeniu oraz prowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych i archeologicznych (od 500 do 500 000 zł),
4. za niewykonanie zaleceń pokontrolnych (od 500 do 50 000 zł).

Dotacje na prace w obiektach zabytkowych mogą być udzielone przez wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda. Środki finansowe przeznaczone są na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane obiektów zabytkowych wymagających natychmiastowych badań ratowniczych oraz innych działań.

Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Konserwator Zabytków przyznaje także dotacje w ramach otwartego konkursu ofert dla organizacji pożytku publicznego na realizację zadań publicznych z zakresu ochrony dóbr kultury. Celem konkursu jest ochrona, zachowanie, prezentacja i popularyzacja materialnego

dziedzictwa kulturowego – upowszechnianie wiedzy o zabytkach. Warmińsko-Mazurski Konserwator Zabytków dofinansowuje także prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru także na zasadzie refundowania już poniesionych wydatków – nakładów koniecznych na wykonanie prac lub robót przy zabytku, które zostały przeprowadzone w ciągu trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji. Wnioskodawca może złożyć wniosek o udzielenie dotacji tylko po przeprowadzeniu wszystkich prac lub robót przy zabytku wpisanym do rejestru, określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Wykazy udzielonych dotacji dostępne są na stronie BIP Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie.

Dotacje celowe W-M WKZ udzielone na prace konserwatorskie i roboty budowlane w latach 2018-2019

ROK	DOTACJE (W TYM REFUNDACJE)	KWOTA
2018	28 (w tym 4 refundacje)	978 782,00 zł
2019	31 (w tym 9 refundacji)	1 230 373,00 zł

Powyższe dane (z pkt. 4) pochodzą od Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

II. DZIAŁANIA PROMOCYJNE I EDUKACYJNE PODEJMOWANE NA RZECZ OCHRONY ZABYTEKÓW I ZACHOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Departamenty Urzędu Marszałkowskiego podejmowały działania zwiększające atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspierały inicjatywy sprzyjające wzrostowi środków finansowych przeznaczonych na opiekę nad zabytkami.

Wydawane były publikacje, wydawnictwa, przewodniki, w których promowane są zabytki regionu Warmii i Mazur. Materiały kolportowane były na targach krajowych i zagranicznych, prezentacjach, konferencjach, imprezach organizowanych i współorganizowanych przez Urząd Marszałkowski, a także w artykułach sponsorowanych oraz informacjach prasowych przekazywanych dziennikarzom.

W latach 2018-2019 prowadzono różnego rodzaju działania promocyjne mające na celu upowszechnienie informacji na temat oznakowanych pięciu drogowych szlaków turystycznych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Szlaki te łączą tematycznie m.in. walory i atrakcje kulturowe zwiększając atrakcyjność i dostępność turystyczną naszego regionu. Są to:

1. Szlak Kopernikowski – o długości 232 km, prowadzi przez miejscowości związane z życiem i działalnością Mikołaja Kopernika.
2. Szlak Kanału Elbląskiego – o długości 278 km, wiedzie wzdłuż Kanału Elbląskiego, unikalnego w skali świata systemu żeglugi śródlądowej.
3. Szlak Fortyfikacji Mazurskich – o długości 438 km, składa się z kilku odcinków i łączy fortyfikacje z okresu średniowiecza oraz budowle militarne z czasów I i II wojny.
4. Pętla Grunwaldzka – o długości 263 km, wiedzie przez miejscowości związane z wielką wojną z zakonem krzyżackim.
5. Szlak Frontu Wschodniego I Wojny Światowej – 580 km, łączy miejsca związane z działaniami wojennymi w dawnych Prusach Wschodnich, w szczególności z bitwą pod Tannenbergiem i kampaniami w rejonie Wielkich Jezior Mazurskich.

Każdy ze szlaków jest szczegółowo opisany w wydawnictwach promocyjnych wydanych przez Departament Turystyki tj.: „Warmia Mikołaja Kopernika”, „Szlak Kanału Elbląskiego”, „Szlak Fortyfikacji”, „Pętla Grunwaldzka”, „Szlak Frontu Wschodniego I Wojny Światowej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego”.

Wydane zostały zaktualizowane wersje publikacji i wydawnictw, w których promowane są zabytki regionu Warmii i Mazur. Materiały kolportowane były bezpłatnie na targach krajowych i zagranicznych, prezentacjach, konferencjach, imprezach organizowanych i współorganizowanych przez Urząd Marszałkowski.

W latach 2018 i 2019:

- a) Folder wizerunkowy „Atrakcje turystyczne Warmii i Mazur” promujący największe atrakcje turystyczne Warmii i Mazur,
- b) Folder „Szlak Fortyfikacji Mazurskich”,
- c) Mapa „Kraina Kanału Elbląskiego” promująca Kanał Elbląski – zabytek hydrotechniki,
- d) Mapa turystyczna Szlaku Kopernikowskiego uwzględniająca przebieg pieszego, rowerowego i drogowego szlaku turystycznego,

e) Mapa turystyczna Warmii i Mazur uwzględniająca pięć turystycznych szlaków drogowych.

f) Folder „Miasteczka Cittaslow” opisujący atrakcje, zabytki oraz dziedzictwo kulturowe miasteczek należących do sieci Cittaslow.

Departament Turystyki promował także walory turystyczne województwa warmińsko-mazurskiego na międzynarodowych oraz krajowych targach turystycznych jak również organizował wizyty studyjne zagranicznych dziennikarzy.

W latach 2018-2019 przygotowano stoiska promocyjne podczas targów turystycznych, eventów oraz zorganizowano wizyty studyjne dziennikarzy zagranicznych.

W roku 2018:

- a) Udział w workshopach w Kaliningradzie.
- b) Międzynarodowe Moskiewskie Targi Turystyczne MITT.
- c) Międzynarodowe Targi Holiday, Region and Spa Fair w Ostrawie.
- d) Święto Alei Tervueren w Brukseli.
- e) Targi Regiony Turystyczne Na Styku Kultur w Łodzi.
- f) Targi Sportów Wodnych i Rekreacji Wiatr i Woda w Warszawie.
- g) Festiwal Turystyki i Czasu Wolnego Free Time w Gdańsku.
- h) Targi Turystyki Weekendowej Atrakcje Regionów w Chorzowie.
- i) Festiwal Miast Cittaslow w Lidzbarku.
- j) Piknik Naukowy Polskiego Radia i Centrum Nauki Kopernik w Warszawie.
- k) Festiwal Miast Kopernikańskich w Elblągu.
- l) Święto Twierdzy Boyen w Giżycku.
- m) Międzynarodowe Targi Turystyczne World Travel Show w Nadarzynie.
- n) Udział w evencie promocyjnym o charakterze regionalnym podczas wyścigu Tour de Pologne w Krakowie.

W roku 2019:

- a) Międzynarodowe Moskiewskie Targi Turystyczne MITT.
- b) Święto Alei Tervueren w Brukseli.
- c) Udział w workshopach w Kaliningradzie.
- d) Dni Kultury Polskiej w Kaliningradzie.
- e) Targi Sportów Wodnych i Rekreacji Wiatr i Woda w Warszawie.
- f) Międzynarodowe Targi Turystyki i Czasu Wolnego we Wrocławiu.

- g) Targi Regiony Turystyczne Na Styku Kultur w Łodzi.
- h) Festiwal Turystyki i Czasu Wolnego Free Time w Gdańsku.
- i) Piknik Naukowy Polskiego Radia i Centrum Nauki Kopernik w Warszawie.
- j) Targi Turystyki Weekendowej Atrakcje Regionów w Chorzowie.
- k) Święto Twierdzy Boyen w Giżycku.
- l) Międzynarodowe Targi Turystyczne World Travel Show w Nadarzynie.
- m) Festiwal Miast Cittaslow w Górowie Iławeckim.
- n) Udział w ewencie promocyjnym o charakterze regionalnym podczas wyścigu Tour de Pologne w Krakowie.

Z uwagi na zbliżającą się okrągłą rocznicę (w 2023 roku będzie 550 rocznica urodzin Mikołaja Kopernika) departament Turystyki prowadził liczne działania mające na celu popularyzację Szlaku Kopernikowskiego oraz atrakcji znajdujących się wokół niego. Między innymi zrealizowano następujące zadania:

- Zawarto listy intencyjne z jednostkami samorządu terytorialnego oraz innymi podmiotami aktywnie działającymi w obszarze oddziaływania Szlaku Kopernikowskiego w celu nawiązania współpracy w zakresie działań służących wzmocnieniu marki i promocji turystycznej Szlaku Kopernikowskiego w województwie warmińsko-mazurskim.
- Na bieżąco prowadzona była współpraca z sygnatariuszami listów intencyjnych w zakresie rozwoju Szlaku Kopernikowskiego oraz rozbudowy oferty turystycznej poprzez organizację konferencji, spotkań, warsztatów, eventów, imprez cyklicznych takich jak: uroczyste obchody rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika czy Noc Perseidów organizowanych w wielu miejscach na terenie Szlaku. Szlak Kopernikowski powstał w kanwie dorobku Mikołaja Kopernika, dlatego też partnerstwo opiera się na pielęgnowaniu spuścizny astronoma i jest głównym zadaniem wszystkich podmiotów na obszarze Szlaku Kopernikowskiego. Polega to na: wzmocnieniu marki szlaku, promocję Szlaku Kopernikowskiego, wzmocnieniu wizualizacji szlaku poprzez rozwój oznakowania turystycznego w terenie, w tym obiektów na szlaku.
- Podjęto wspólne działanie zmierzające do organizacji 550 rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika w 2023 roku.
- Organizowano spotkania oraz warsztaty dla Partnerów mające na celu poszerzenie ich wiedzy z zakresu marketingu oraz promocji poprzez zapoznanie ich z nowymi technologiami, które można wykorzystać w swoich działaniach.
- We współpracy z Departamentem Społeczeństwa Informacyjnego utworzono program lojalnościowy COPERNICOIN, gdzie dzięki aktywnemu zwiedzaniu Szlaku Kopernikowskiego oraz udziałom w wydarzeniach odbywających się na szlaku można zbierać CoperniCoiny a następnie wymieniać je na nagrody.
- We współpracy z Departamentem Społeczeństwa Informacyjnego stworzona została nowa strona internetowa szlakkopernikowski.pl. gdzie znajdują się informacje o miejscowościach znajdujących się na Szlaku Kopernikowskim, atrakcje na szlaku oraz zabytki, kalendarium najciekawszych wydarzeń i imprez.

- Opracowano nowe formy oraz możliwości ciekawego zwiedzania Szlaku Kopernikowskiego poprzez Paszport Turystyczny oraz gry terenowe.
- Opracowano merytorycznie wydawnictwa pozwalające na pogłębienie wiedzy na temat Mikołaja Kopernika oraz jego działalności na terenie województwa.
- Aktywny udział w wydarzeniach, imprezach oraz targach w kraju i zagranicą.

Samorząd województwa jest członkiem wspierających Międzynarodowej Sieci Miast Cittaslow (stowarzyszenie międzynarodowe).

Art. 2. Celem Stowarzyszenia nie jest działalność zarobkowa, ma ono za cel promocję i rozpowszechnianie kultury dobrego życia poprzez badania, działania doświadczalne, wdrażanie rozwiązań dla organizacji miasta. Tożsamość, pamięć historyczna, ochrona środowiska, sprawiedliwość i integracja społeczna, lokalna społeczność i aktywne obywatelstwo-to główne wartości promowane przez Stowarzyszenie. Główne cele Stowarzyszenia zawarte są w Manifeście Cittaslow, zatwierdzonym i załączonym do niniejszego Statutu jako załącznik oznaczony literą A.

W ramach rozwoju tej idei realizowany jest Ponadlokalny Program Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow współfinansowany ze środków RPO na lata 2016-2020. Beneficjentami poszczególnych projektów są gminy członkowskie sieci Cittaslow, natomiast koordynatorem Programu jest Stowarzyszenie „Polskie Miasta Cittaslow”. Projekty realizowane w ramach niego dotyczą m.in. rewitalizacji i adaptacji zabytków. W ramach programu w 2018 roku nie zakończyła się żadna inwestycja związana z odnową zabytków w miastach Cittaslow.

W latach 2018-2019 realizowano:

- 1) przebudowę rynku staromiejskiego w Pasymiu.

2018 - wartość dofinansowania w ramach RPO WiM: 3 279 907 złotych

- 2) rewitalizację Bramy Lidzbarskiej w Bisztyнку:

W ramach projektu "Młodzieżowy Klub Integracji Społecznej - adaptacja Bramy Lidzbarskiej wraz z zagospodarowaniem otoczenia" dofinansowanie w ramach RPO WiM.

Dofinansowanie z podziałem na lata 2018 i 2019:

- 2018 - 275 079,45 zł

- 2019 - 556 883,09 zł.

- 3) zabezpieczenie fragmentu murów obronnych w Lidzbarku Warmińskim.

W ramach projektu „Zabezpieczenie murów obronnych”

Dofinansowanie w ramach RPO WiM z podziałem na lata 2018 i 2019:

- 2018 - 627 326,87 zł

- 2019 - 377 238,11 zł

Działania edukacyjne i promocyjne na rzecz ochrony zabytków i zachowania dziedzictwa kulturowego były podejmowane przez poniższe instytucje kultury:

- Muzeum Budownictwa Ludowego - Park Etnograficzny w Olsztynku, Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie, Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku:

Oferta edukacyjna przygotowana przez Muzea jest bardzo szeroka. Została przygotowana dla przedszkoli, szkół podstawowych, ponadpodstawowych i średnich, programy rodzinne. Muzea prowadziły warsztaty i lekcje muzealne, stały i bogaty program działań edukacyjnych, popularyzujących wiedzę o przeszłości, kulturze, tradycji i środowisku przyrodniczym Warmii i Mazur. Oferta obejmuje odbiorców w różnym wieku.

Oprócz działań edukacyjnych Muzea prowadziły działania promocyjne poprzez organizację imprez, wernisaży, wystaw czy też dni otwartych. Promocja odbywała się nie tylko w siedzibach Muzeów, ale także na stronach internetowych tj.: Facebook, tematycznych portalach internetowych, w wydawnictwach i innych materiałach reklamowych.

Muzeum Bitwy pod Grunwaldem w Stębarku jako regionalny koordynator Europejskich Dni Dziedzictwa, współpracował z organizatorami z województwa nad programem wydarzeń realizowanych w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa. W każdym roku wydarzenia odbywają się pod innym hasłem przewodnim, zawsze w dwa wrześniowe weekendy.

W 2018 roku wydarzenia EDD odbywały się pod hasłem przewodnim „Niepodległa dla wszystkich”. Temat miał przypomnieć społeczeństwu historię odzyskania niepodległości. Ukazać dorobek długotrwałego procesu dziejowego, w który zaangażowało się wiele wybitnych postaci i całe zastępy zwykłych Polaków, którzy w trudnych czasach zaborów, nie zapomnieli o swojej polskości, nie szczędzili trudu i ofiary, niejednokrotnie z własnego życia. Obchody EDD w 2018 r. miały pomóc Polakom odczytywać w zabytkach – niemych świadkach historii – dziejów tych ludzi i ich spuścizny, uzmysłowić jak wiele obiektów ma związek z procesem odzyskiwania wolności i suwerenności. Ta edycja to była szansa na zbudowanie wspólnoty, lekcja patriotyzmu i pokazanie złożonych, wielokulturowych dziejów naszego kraju. Okazja do przywołania pamięci i szacunku dla tych, którzy za Niepodległą oddali życie. Wierzymy, że poznanie i zrozumienie różnorodnego dziedzictwa w kontekście historycznym i społecznym, to lepsze zrozumienie społeczeństwa, w którym żyjemy.

Do zorganizowania wydarzeń EDD 2018 na Warmii i Mazurach przyczyniło się blisko 40 organizatorów – samorządów, placówek i instytucji kultury, stowarzyszeń oraz osób prywatnych. To dzięki nim zaprezentowany program przyciągnął do 50 miejscowości blisko 12 tysięcy zwiedzających, uczestników wycieczek, spotkań tematycznych, warsztatów, koncertów, wykładów itp.

W 2019 roku EDD odbywało się pod hasłem przewodnim „Polski spłot”. Hasło przewodnie EDD pozwoliło przybliżyć ich uczestnikom proces kształtowania się granic Polski po 1918 roku, przybliżając sylwetki osób, które angażowały się w proces budowania i utrwalania państwowości. Temat, przywołujący pojęcie „spłotu” nawiązuje do wspólnego wysiłku Polaków związanego z połączeniem kraju z trzech części funkcjonujących wcześniej w ramach oddzielnych organizmów państwowych zaborców. Jest okazją do pokazania jak powstawało państwo i nowe instytucje po okresie niewoli.

Motyw splotu symbolizujący proces jednoczenia, budowy był okazją do poświęcenia uwagi architekturze funkcjonalnej powstałej w okresie II RP. Architekci, urbaniści niczym tkacze kształtowali kraj od podstaw, odtwarzając infrastrukturę, modernizując miasta, budując siedziby nowych instytucji.

Do zorganizowania wydarzeń EDD 2019 na Warmii i Mazurach zaangażowało się blisko 30 organizatorów – samorządów, placówek i instytucji kultury, stowarzyszeń oraz osób prywatnych. To dzięki nim zaprezentowany program przyciągnął do 27 miejscowości ponad 9 tysięcy zwiedzających, uczestników wycieczek, spotkań tematycznych, warsztatów, koncertów, wykładów itp.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emilii Sukertowej-Biedrawiny w Olsztynie

Biblioteka podejmowała inicjatywy w związku z działalnością wydawniczą, naukową, promocyjną i edukacyjną na rzecz promocji i zachowania dziedzictwa kulturowego regionu, np. poprzez:

- Konserwację i popularyzację zabytkowych zbiorów Biblioteki, w tym prace badawcze, konserwację i restaurację zbiorów własnych instytucji,
- publikacje;
- promocję i ekspozycję starodruków, zbiorów zabytkowych,
- digitalizację,
- wystawy w Galerii Stary Ratusz i inne wystawy w WBP,
- popularyzację zabytków w publikacjach Biblioteki,
- promocję zbiorów regionalnych w mediach.